

УДК 378.6:33.016:81'243-047.22

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНИХ ПРОФЕСІЙНО – ОРІЄНТОВАНИХ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

Віра Киянка

*Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ
Університету банківської справи,
просп. Шевченка 9, Львів, Україна, 79005*

Розглянуто проблему формування іншомовних професійно-орієнтованих комунікативних умінь у студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів відповідно до реформування вищої освіти України та нових завдань професійної підготовки спеціалістів. Проаналізовано підходи вітчизняних та закордонних учених до вивчення проблеми професійно-орієнтованого навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах освіти в сучасних економічних умовах. Розкрито особливості формування іншомовних професійно-орієнтованих комунікативних умінь у студентів засобами індивідуальних проектів та визначено роль міждисциплінарних зв'язків на заняттях з англійської мови. Наголошено на використанні ресурсів Інтернет, мультимедійних технологій в іншомовному професійно-орієнтованому навчанні та застосуванні цих знань у майбутньому професійному спілкуванні. Обґрунтовано, що іноземна мова є засобом підвищення професійної компетентності, особистого розвитку майбутніх фахівців та необхідною умовою успішної професійної діяльності випускників сучасної вищої школи, здатних здійснювати ділові контакти з іншомовними партнерами.

Ключові слова: підготовка студентів економічних спеціальностей, професійно-орієнтоване навчання, індивідуальні проекти.

Інтенсивний розвиток міжнародних контактів та зв'язків у політиці, економіці, культурі та інших сферах орієнтують сучасну методику викладання іноземних мов на реальні умови міжкультурної комунікації. Сучасне інформаційне суспільство потребує все вищого рівня володіння іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування. Мова як основний засіб спілкування виконує роль інструмента, що забезпечує мобільність, ефективний обмін, поглиблення взаєморозуміння та взаємозбагачення представників різних культур. Адже відповідне знання іноземних мов і надалі є однією з провідних вимог роботодавців.

Акцент у розвитку мовної політики ставлять на багатомовності та формуванні здатності до вивчення й використання мови протягом всього життя. Останнім часом все більше уваги приділяють питанням навчання

іноземної мови як мови професійної взаємодії. Саме тому перед вузами ставлять завдання дати фахівцям мовну підготовку, адекватну вимогам сучасного економічно розвиненого суспільства; розвивати професійно-спрямовані комунікативні навички майбутніх фахівців, які дадуть їм змогу успішно вести міжнародний бізнес, вільно спілкуватись професійною іноземною мовою. Зміст та методика процесу навчання іноземної мови в немовному вищому навчальному закладі повинні відображати цілі та завдання підготовки фахівця з урахуванням специфіки його майбутньої професійної діяльності. Підвищення ефективності навчального процесу досягають завдяки використанню новітніх інформаційних технологій, нових методик формування професійної комунікативної компетенції студентів [2].

Зауважимо, що підвищення загальноосвітнього рівня забезпечення студентів глибокими знаннями та практичними вміннями повинні ґрунтуватися на активізації навчально-пізнавальної діяльності. За таких умов освітянська діяльність спрямована на пошук ефективних шляхів удосконалення підготовки висококваліфікованих фахівців, забезпечення трансформування навчально-пізнавальної діяльності у професійну [7].

Саме тому нині підготовка висококваліфікованих спеціалістів у галузі економіки, бізнесу, які повинні володіти навичками та вміннями професійно-орієнтованого іншомовного спілкування з іноземними колегами з метою обміну досвідом і досягненнями у своїй галузі має велике значення.

Проблему професійно-орієнтованого навчання іноземної мови досліджували багато вчених (Н.Д. Гальскова, О.Г. Поляков, А.В. Леонт'єв, Т. Хатчінсон, А. Ватерс та ін.), однак її актуальність не втрачається в наш час у зв'язку з тим, що рівень володіння іноземною мовою студентів економічних спеціальностей не завжди відповідає сучасним вимогам. Значний внесок у вивчення іноземних мов зробили О. Потебня, Л. Щерба. Методику навчання іноземних мов для професійного спілкування фахівців з економічних спеціальностей досліджували: В. Александров, Г. Ємельянова, І. Дроздова. Ведення письмової ділової комунікації та усної презентації виконували: Ю. Авсюкевич, О. Шевченко, П. Емерсон. Над написанням ділових листів, контрактів, створенням довідково-інформаційної документації працювали (Н. Зінукова, Н. Драб, М. Мет'юлкіна, Г. Скуратівська). Використання мовного портфеля писемного мовлення з'ясувала (Н. Янгельська). Розвиток вміння анотувати англійські професійно-орієнтовані тексти вивчала (Т. Корж). Питання комунікативного спілкування іноземними мовами та застосування проектної методики на уроках іноземної мови досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Е. Арванітопуло, М. Вествуд, Л. Голованчук, О. Полат, В. Сафонова, Т. Хатчінсон, Г. Рогова, В. Костомарова, В. Скалкінаї та ін.

З урахуванням цього наголосимо, що одним із головних завдань викладачів вищих навчальних закладів є передусім підготовка сучасного фахівця за такими показниками, як компетентність, самостійність, уміння адаптації, наявність мотивації до професійного росту в конкурентному середовищі, професійна відповідальність, активна участь у програмах міжнародного професійного партнерства та інтеграції.

Сьогодні орієнтує систему вищої освіти на рішення нових завдань, і саме навчання професійно-орієнтованої іноземної мови набуває особливої актуальності. Усвідомлення того факту, що володіння іноземною мовою стає певним ключем до професійного успіху сучасного фахівця посилює важливість лінгвістичної складової вищої освіти. Проте, сучасний стан підготовки студентів економічних спеціальностей засвідчує недостатній рівень володіння іноземними мовами.

Наша мета – розглянути проблему формування іншомовних професійно-орієнтованих комунікативних умінь у студентів економічних спеціальностей засобами індивідуальних проектів у вищих навчальних закладах.

Міністерство освіти і науки України в проекті “Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року” акцентує увагу на тому, що метою реформування є створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір. Реалізація стратегії реформ розрахована на 2015–2020 роки. Цей факт зумовлює необхідність докорінного перегляду підходів до професійної підготовки спеціалістів у вищих немовних навчальних закладах освіти. Професійно орієнтоване навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах потребує нового підходу до вибору змісту навчання. Таке навчання варто орієнтувати на останні досягнення в тій чи іншій сфері діяльності людини, воно має своєчасно відображати наукові досягнення, які безпосередньо стосуються професійних інтересів студентів, дають їм змогу професійного зростання.

Крім того, на нашу думку, проблема професійної іншомовної освіти є достатньо актуальною, але не повністю вирішеною, незважаючи на достатньо активну увагу деяких немовних вищих навчальних закладів до вивчення іноземної мови в контексті професійно-орієнтованого навчання. З огляду на це формування необхідних навичок англomовного професійного спілкування в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців повинно бути невід’ємною складовою в опануванні іншомовного ділового спілкування.

Зазначимо, що формування професійної компетенції у студентів економічних спеціальностей відбувається під час вивчення професійно-орієнтованого мовного матеріалу, коли встановлюється двосторонній зв’язок

між прагненням студента отримати спеціальні знання своєї майбутньої професії та досконало володіти іноземною мовою [3, с. 169]. Завдання методики викладання професійно орієнтованої іноземної мови формулюються відповідно до мети навчання, основним принципом цього завдання є скерування на майбутню професію: формування мотивації до вивчення іноземної мови, формування вмінь і знань використання іноземної термінології, що пов'язана з різними сферами економіки, а також з майбутньою професією; набуття студентами певного досвіду творчої діяльності; активізація пізнавальної діяльності у процесі вивчення іноземної мови, коли мова стає не лише об'єктом засвоєння, а й поштовхом до розвитку професійних навичок.

Методична підготовка відбувається у процесі вивчення дисциплін “Професійна іноземна мова”, “Професійна іноземна мова (фахова)”, “Ділова іноземна мова” орієнтована на конкретні спеціальності: “Облік і аудит”, “Фінанси і кредит”, “Управління персоналом та економіка праці”, які пропонує навчальний заклад. Проблема формування англомовної компетенції студентів економічних факультетів має багато різних аспектів і може бути схарактеризованою як така, що постійно потребує вдосконалення.

Професійно-орієнтоване навчання іноземній мові в немовних вишах зумовлює новий підхід до відбору змісту: по-перше, потребує інтеграції даних дисциплін з профільюючими предметами відповідних спеціальностей, які б читались іноземною мовою; по-друге, ставить перед викладачем завдання навчити майбутнього спеціаліста використовувати іноземну мову на основі міжпредметних зв'язків як засіб систематичного розширення своїх професійних знань, дане професійне навчання допомагає формувати професійні вміння та навички; по-третє, передбачає використання форм і методів навчання, які допоможуть сформувати необхідні професійні вміння та навички майбутнього спеціаліста.

Можна виокремити такі структурні складові професійно орієнтованого навчання іноземної мови: комунікативні навички за видами мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо) на основі загальної та професійної лексики; знання мови та навички, які передбачають володіння фонетичними правилами, граматичними формами, правилами словотворення, лексичними одиницями, термінологією, притаманною певній професії; соціокультурні знання, які відіграють важливу роль у розвитку особистості студента, оскільки дають змогу не лише ознайомитися з культурною спадщиною країни, мову якої вивчають, а й розширити загальний, соціальний, культурний кругозір студентів, спонукати їх до пізнання та підвищення свого інтелектуального рівня [5, с.14].

Головною метою професійно орієнтованого навчання іноземної мови є активне володіння іноземною мовою як засобом формулювання і

висловлення суджень у щоденному та професійному спілкуванні, підготовка студентів до професійної діяльності в умовах інноваційних технологій, формування в них високого рівня професійної компетентності, інформованості, мобільності.

Варто наголосити, що під професійно орієнтованим навчанням розуміють навчання, яке ґрунтується на врахуванні потреб студентів під час вивчення іноземної мови відповідно до особливостей майбутньої професії. Термін “професійно орієнтоване навчання” означає процес навчання іноземній мові в немовному вищому навчальному закладі, який передбачає читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики і термінології, а також спілкування у сфері професійної діяльності.

У нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на застосуванні саме методу проектів у процесі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови, що означає збільшення самостійної, індивідуальної та групової роботи студентів; відхід від традиційного заняття з перевагою пояснювально-ілюстративного методу навчання; збільшення обсягу практичних робіт пошукового та дослідного характеру (засвоєння соціально-економічних тем, ділове листування, використання економічних статей он-лайн, анотування і реферування електронних фахових джерел на спеціальних сайтах мережі Інтернет, використання ділового e-mail, кейсів, інтерактивних професійно-орієнтованих завдань, тематичного аудіо- та відеоматеріалу) [4, с. 411].

Робота над проектом передбачає використання мультимедійної наочності під час презентації матеріалу, яка охоплює мовний аналіз і синтез поданого матеріалу. Застосування таких комп’ютерних презентацій на заняттях дає змогу ввести новий лексичний, професійно-орієнтований матеріал у більш креативній формі, а самостійна творча робота з проектною діяльністю комп’ютерних презентацій розширює запас активної лексики професійного спілкування, а під час презентації активізує мовленнєві навички [1, с. 41].

Використання ресурсів Інтернету у проектній діяльності дає змогу сформувати в майбутніх економістів уміння читати й писати іноземною мовою на професійному рівні, збільшити їхній словниковий запас економічною та фаховою лексикою, сформувати навички роботи з мультимедійними засобами та електронним матеріалом, що є необхідним для майбутньої професійної діяльності [4, с. 410]. З урахуванням переваг такого підходу, продуктивною у роботі з проектами, на наш погляд, є підготовка доповідей до виступу на наукових студентських конференціях, робота над тематичними та індивідуальними проектами під час семестру, написання курсових, захист дипломних робіт, магістерських робіт іноземною мовою, що сприятимуть здобуттю студентами значного досвіду в різних галузях економіки.

Спираючись на власний досвід викладача, можна зауважити, що метод індивідуальних проектів на заняттях з іноземної мови буде успішним, коли брати до уваги такі чинники: під час викладання дисципліни враховувати спеціальність та рівень володіння іноземною мовою відповідно до потреб професійної діяльності майбутнього фахівця; враховувати рівень сформованості комунікативної компетенції студента; використовувати сучасні освітні технології, які даватимуть змогу студентові успішно набувати відповідного досвіду у процесі навчання; підбирати професійну економічну термінологію, спеціальний мовний текстовий матеріал відповідно до спеціальності. Все це передбачає розвиток творчих умінь та активності студентів.

Виконане дослідження сприятиме активізації процесу професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів економічного профілю засобами індивідуальних проектів. Навчальний процес, який залучає роботу над проектами, характеризується високим ступенем мобільності, інтерактивності та сприяє ефективному засвоєнню навчального матеріалу та розвитку професійно-орієнтованого спілкування. Такий вид роботи над проектами дасть змогу викладачам оптимізувати процес навчання студентів економічних спеціальностей, інтенсифікувати процес вивчення іноземної мови, ефективно організувати самостійну роботу студентів та сприятиме формуванню комунікативних умінь та компетенції майбутніх економістів і подальшому розвитку їхнього пізнавального інтересу до предмета та майбутньої професії.

Отже, створення студентами мультимедійних презентацій та індивідуальних проект-презентацій сприяє розвитку вмінь говоріння, аудіювання, читання на професійному рівні, а також навичок публічного виступу та командної роботи у процесі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови. Студенти створюють мультимедійні продукти за поставленими вимогами. Виконання таких завдань не тільки забезпечує реалізацію міжпредметних зв'язків, а також сприяє формуванню професійної, комунікативної і технологічної компетенції, розвитку інтересу до навчання. Саме іноземна мова є засобом підвищення професійної компетентності й особистого професійного розвитку студентів та необхідною умовою успішної професійної діяльності магістрів-випускників сучасної вищої школи, здатних здійснювати ділові контакти з іншомовними партнерами.

1. Асоянц П. Г. Формування у студентів умінь англомовного професійного писемного спілкування з використанням інформаційних технологій / П. Г. Асоянц, В. В. Бебих // Іноземні мови. – 2004. – №3. – С. 40–43.
2. Жулкевська В. О. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів у процесі фахової підготовки. Український педагогічний конгрес / В. О. Жулкевська. Збірник матеріалів конгресу. – Львів. ТзОВ Камула, – 2010. – С. 326–334.
3. Киянка В. О. Формування мотивації студентів в процесі вивчення іноземної мови засобами інноваційних технологій. ISSN 2391 - 8594. Rozcznik Polsko-Ukrainski tom XVI / В. О. Киянка // Польсько-Український Вісник під редакцією Казимира Редзінського і Дмитра Герцюка. Akademia im. Jana Dlugosza w Czestochowie / Czestochowa – 2014. – С. 167–176.
4. Киянка В. О. Web - сайти та ресурси мережі Інтернет як складова навчального середовища вивчення іноземної мови. IV Український педагогічний конгрес / В. О. Киянка / Збірник матеріалів конгресу. – Львів : Сполом, – 2014. – С. 409 – 414.
5. Матухин Д. Л. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку студентов нелингвистических специальностей / Д. Л. Матухин // Язык и культура – № 2. – (14) – 2011.
6. Покушалова Л. В. Формирование иноязычной компетенции профессионально-ориентированной компетенции у студентов технического вуза / Л. В. Покушалова // Молодой ученый. – 2011. – № 3. Т. 2. – С.151–154.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 червня 2014 р. № 212 “Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для державних потреб у 2014 році” // Офіційний вісник України від 11.07.2014 — 2014 р., № 53, стор. 47, стаття 1412.
8. Саркисян И. Р. Использование кейс-метода для приобретения профессиональных коммуникативных умений на уроках русского языка / И. Р. Саркисян // Рус. яз. в Армении, 2014. — N 3.
9. Сальная Л. К. Обучение профессионально-ориентированному иноязычному общению: монография / Л. К. Сальная. – Технологический институт Южного федерального университета. – Таганрог, 2009. – 176 с.

*Стаття: надійшла до редколегії 25.11.2015
доопрацьована 26.01.2016
прийнята до друку 15.02.2016*

FARMATION OF THE PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE SKILL IN THE STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALITIES BY MEANS OF INDIVIDUAL PROJECTS**Vira Kyyanka***Lviv Institute of HSEI Banking University
Shevchenko Ave. 9, Lviv, Ukraine, UA – 79005*

The article deals with the problem of forming the foreign language professionally-oriented communicative skills in the students of economic specialities of higher educational institutions according to the reforms of higher education in Ukraine and the new tasks of professional training of the specialists. It describes the foreign educational approaches to the problem of professionally oriented foreign language training in higher educational institutions in terms of contemporary economic conditions. According to the effective legislation, education in Ukraine is considered to be the basis for the intellectual, cultural, spiritual, social, and economic development of the society and the state. It is based on the principles of humanism, democracy and mutual respect of nations and peoples. The development of science and technology is a determinant factor of a societal progress, national spiritual and intellectual growth, the source of economic advances, and an inseparable part of national culture and education. There is no doubt that the reforms in education and science are necessary and relevant. The success of education and science reformation will be one of the indicators of society's maturity and decisiveness on its way to transforming the country towards European integration.

The author of the article investigated the features of professionally oriented training by means of individual projects and realization of interdisciplinary relations at the English classes. The author exposes her own experience and argues that the project activity allows formulating different professional competences such as: the ability and willingness to make a conscious and effective self-management of their professional activity; the position of business activity, interaction and cooperation in the process of solving problems in the professional sphere.

The article offered the special recommendations of introducing project approaches into the teaching process at the English classes in the non-linguistic higher educational institutions. The author analyses the functional possibilities of the Internet resources in individual project activity and points out that one of the benefits of Internet technologies is an additional opportunity for the collaborative activities. The informative resources of the Internet, multimedia facilities of studies substantially influence on the content and methodology of teaching the discipline. A special attention is given to the urgent problem of the language mastery and the formation of efficient professional language skills.

Key words: preparation of the students of economic specialities, professionally oriented language communicative skills, individual projects.